dr hab. inż. Małgorzata Twardzik, prof. SGH
Katedra Badań Zachowań Konsumentów
Instytut Zarządzania
Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

Warszawa 06.09.2025

RECENZJA

Rozprawy doktorskiej
mgr Edyty Skarzyńskiej
pt.: „Oddziaływanie kapitału intelektualnego na lokalny rozwój społeczno-gospodarczy"
napisanej pod kierunkiem naukowym Prof. dr hab. inż. Joanny Paliszkiewicz
oraz promotora pomocniczego dra inż. Sławomira Jarka

Formalną podstawą sporządzenia recenzji jest Uchwała nr 53/EIF-2024/2025 podjęta przez Radę Dyscypliny Ekonomia i Finanse Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, na posiedzeniu w dniu 24 czerwca 2025 r. oraz pismo Pani Przewodniczącej Rady Naukowej Dyscypliny Ekonomia i Finanse Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie dr hab. Barbary Gołębiewskiej, prof. SGGW z dnia 26 czerwca 2025 r. w sprawie wyznaczenia mnie na recenzenta w postępowaniu o nadanie stopnia doktora mgr Edycie Skarzyńskiej.

Postępowanie w sprawie nadania stopnia doktora mgr Edycie Skarzyńskiej jest prowadzone na podstawie Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2024 r. poz. 1571 z późn. zm.) oraz Uchwały Nr 89-2022/2023 Senatu SGGW z dnia 26 czerwca 2023 roku w sprawie uchwalenia Regulaminów przeprowadzania postępowań w sprawie nadania stopnia doktora w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie.

Zgodnie z Ustawą (Art.187) „1. Rozprawa doktorska prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie albo dyscyplinach oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej. 2. Przedmiotem rozprawy doktorskiej jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej albo oryginalne dokonanie artystyczne".

Przedstawiona do recenzji praca doktorska liczy 312 stron. Na jej zasadniczą część składa się wstęp, siedem rozdziałów, podsumowanie i wnioski oraz bibliografia, spis rysunków, tabel i aneks. W załączniku zamieszczony został formularz ankietowy wykorzystany do badań bezpośrednich.

Do oceny pracy doktorskiej przyjęto kryteria dotyczące:

- zasadności wyboru problematyki badawczej i tematu pracy,
- struktury pracy, podziału treści oraz zawartości merytorycznej i strony formalnej,
- sposobu sformułowania celów i hipotez badawczych,
- wykorzystania źródeł informacji i zastosowanych metod badawczych,
- sposobu omówienia wyników badań i możliwości ich praktycznego zastosowania,
- oceny, czy rozprawa doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego,
- oceny, czy rozprawa doktorska prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną Kandydatki w dyscyplinie Ekonomia i Finanse oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Ostateczna ocena pracy została zawarta w konkluzji kończącej recenzję.

Wybór problematyki badawczej i tematu pracy:

Problematyka pracy wpisuje się w niezwykle ważny obszar badań nad rozwojem społeczno-gospodarczym na różnych poziomach terytorialnych. Procesy rozwoju społeczno-gospodarczego są zróżnicowane przestrzennie, co zwykle ma związek z uwarunkowaniami historycznymi, położeniem geograficznym, odmiennością struktury gospodarczej a także zasobami społeczno-kulturowymi. Proces rozwoju dokonuje się w ściśle określonej przestrzeni (terytorium), na różnych poziomach terytorialnych, tzn. na poziomie lokalnym (gmina, powiat), regionalnym (województwo), krajowym oraz kontynentalnym i oznacza trwały wzrost poziomu życia mieszkańców i potencjału gospodarczego w odniesieniu do danej jednostki. Wielu autorów podkreśla, że rozwój społeczno–gospodarczy jednostki terytorialnej ma zazwyczaj określony kierunek zmian, siłę oddziaływania i prowadzi do poprawy jej konkurencyjności i budowania przewagi w otoczeniu. Szczególne znaczenie ma rozwój lokalny, rozumiany jako rozwój gminy lub powiatu. Oznacza zharmonizowane i systematyczne działanie społeczności lokalnej, władzy samorządowej oraz pozostałych podmiotów funkcjonujących w gminie/powiecie zmierzające do kreowania nowych i poprawy istniejących walorów użytkowych jednostki terytorialnej, tworzenia korzystnych warunków dla lokalnej gospodarki oraz zapewnienia ładu przestrzennego i ekologicznego. Istotną

funkcję w zakresie kształtowaniu warunków rozwoju jednostki ma samorząd terytorialny, ustawowo zobligowany do realizacji działań wspierających wzrost poziomu i jakości życia mieszkańców. Rozwój lokalny można więc określić jako proces ilościowych i jakościowych zmian w zakresie poziomu i jakości życia mieszkańców oraz warunków funkcjonowania jednostek gospodarczych zlokalizowanych na danym terytorium. Jeżeli aktywność w ujęciu społecznym i gospodarczym przejawia się w sposób właściwy i konsekwentny, to powinna skutkować awansem gospodarczym jednostki, czyli wzmocnić jej konkurencyjność a tym samym przewagę względem innych jednostek terytorialnych. Współcześnie jednym z kluczowych zasobów rozwojowych o charakterze niematerialnym jest kapitał intelektualny, który nabiera szczególnego znaczenia w warunkach gospodarki opartej na wiedzy, transformacji cyfrowej i rozwoju nowych technologii. W pracy przeanalizowano oddziaływanie kapitału intelektualnego na rozwój społeczno-gospodarczy powiatów w Polsce.

Prezentowana praca stanowi autorskie podejście do zagadnienia wykorzystania kapitału intelektualnego w rozwoju społeczno-gospodarczym powiatów, a jej istota sprowadza się do analizy potencjału rozwojowego powiatów przy wykorzystaniu zasobów niematerialnych. Podjęta w pracy problematyka jest bardzo aktualna, ważna z pozycji funkcjonowania i rozwoju powiatów w Polsce oraz interesująca pod względem poznawczym. Podkreślić należy, że Doktorantka wykazała się umiejętnością samodzielnego i prawidłowego formułowania problemu naukowego i stawiania hipotez badawczych.

Praca wypełnia lukę literaturową i badawczą w zakresie podjętej problematyki.

Cele pracy i hipotezy badawcze:

Za główny cel pracy Doktorantka przyjęła: *ocenę oddziaływania kapitału intelektualnego w rozwoju społeczno-gospodarczym powiatów przy zastosowaniu metod matematyczno-statystycznych*. Tak więc problematykę badawczą Doktorantka związała z procesem rozwojowym jednostek samorządu terytorialnego na poziomie lokalnym, przyjmując jako obiekt badania powiaty w Polsce (380 powiatów, w tym 314 powiatów ziemskich i 66 miast na prawach powiatu). Zapis celu głównego zawiera informację o wykorzystaniu metod matematyczno-statystycznych w ocenie oddziaływania kapitału intelektualnego na rozwój powiatów, ale nie ma odzwierciedlenia w celach szczegółowych ani hipotezach badawczych postawionych w pracy (np. w postaci modelowania zjawisk).

Główny cel pracy został uzupełniony o dziewięć celów szczegółowych, (s.14) gdzie Doktorantka przyjęła:

1. *Definiowanie kapitału intelektualnego.*
2. *Określenie składowych elementów kapitału intelektualnego oraz ich znaczenia w rozwoju polskich powiatów.*
3. *Określenie wpływu poszczególnych komponentów kapitału intelektualnego na rozwój gospodarczo-społeczny w wybranych podregionach.* Cel szczegółowy 3 jest odnosi się do wpływu/znaczenia komponentów/elementów kapitału intelektualnego na rozwój społeczno-gospodarczy powiatów i jest powieleniem treści celu 2, natomiast używanie pojęć powiat i podregion, rozumianych przez Doktorantkę tożsamo, należało wyraźnie zaznaczyć w treści pracy.
4. *Opracowanie czynników pomiaru efektywności kapitału intelektualnego w powiatach.* Lepszym sformułowaniem byłoby: opracowanie wskaźników pomiaru efektywności wykorzystania kapitału intelektualnego w powiatach. Warto byłoby tu rozróżnić powiaty ziemskie i miasta na prawach powiatu, z uwagi na duże różnice potencjałów społecznego, inwestycyjnego i gospodarczego w obu grupach powiatów.
5. *Ocenę efektywności wykorzystania kapitału intelektualnego.* (gdzie?) Ten cel jest sformułowany nieprecyzyjnie, można było go zapisać jako ocenę użyteczności metod pomiaru efektywności wykorzystania kapitału intelektualnego w powiatach w Polsce.
6. *Ustalenie rankingu powiatów ze względu na efektywność wykorzystania kapitału intelektualnego.* Założeniem badawczym Doktorantki, było zbadanie jak kapitał intelektualny wpływa/wspiera rozwój społeczno-gospodarczy powiatu, zatem można było odnieść ranking powiatów do zaangażowania zasobów kapitału intelektualnego i wskaźników ich rozwoju lub poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego powiatów. Taki zapis celu pracy połączyłby cel 6 i 7.
7. *Wskazanie zależności między efektywnością wykorzystania kapitału intelektualnego, a poziomem społeczno-gospodarczego rozwoju powiatów.*
8. *Zidentyfikowanie barier społeczno-gospodarczego rozwoju powiatów.* Rozwój jednostek terytorialnych identyfikowany jest w dłuższym okresie, poprzez wskaźniki jakościowe i zmiany strukturalne w gospodarce, natomiast wzrost mierzony jest rdr. Rozwój społeczno-gospodarczy jest następstwem wzrostu w jednostkach terytorialnych, w związku z tym w zapisie tego celu należałoby uwzględnić okres pomiaru, w którym identyfikowane były bariery rozwojowe powiatów.
9. *Poznanie opinii mieszkańców powiatów dotyczących kapitału intelektualnego i rozwoju społeczno-gospodarczego powiatów.*

Doktorantka sformułowała w pracy trzy hipotezy badawcze (s.15), które pozwoliły jej dobrać odpowiednie metody badań i zrealizować założone cele. W pracy założono, że:

H1: W powiatach występuje pozytywna zależność pomiędzy efektywnością wykorzystania kapitału intelektualnego a rozwojem społeczno-gospodarczym.

H2: Rodzaj powiatu (ziemski/grodzki) nie ma wpływu na poziom efektywności wykorzystania kapitału intelektualnego.

H3: W powiatach, gdzie kapitał intelektualny ma wyższe wartości efektywności respondenci dostrzegają większy postęp w rozwoju społeczno-gospodarczym.

Hipoteza trzecia jest nieprecyzyjna, nie wiadomo jak interpretować wyższe wartości efektywności (wykorzystania kapitału intelektualnego), jak je oceniać? jak interpretować niższe wartości?, jaka jest skala? wreszcie co oznacza większy postęp w rozwoju społeczno-ekonomicznym? Należałoby powiązać zaangażowanie kapitału intelektualnego w powiatach z obserwowanymi (przez mieszkańców, przedsiębiorców, samorząd i inne podmioty operujące w powiecie) zmianami strukturalnymi i jakościowymi w danej jednostce terytorialnej.

Hipotezy badawcze postawione w pracy odnoszą się w sposób ogólny do oceny oddziaływania kapitału intelektualnego na proces rozwoju społeczno-gospodarczego powiatów w Polsce. Duże zróżnicowanie potencjału rozwojowego powiatów ziemskich w stosunku do miast na prawach powiatu powinno być uwzględnione w przedmiotowym badaniu i znaleźć odzwierciedlenie w hipotezach badawczych. Położenie geograficzne, uwarunkowania historyczne, struktura gospodarki i potencjał społeczny determinują możliwości rozwoju powiatów w Polsce, zwłaszcza w warunkach rosnącej presji konkurencyjności regionalnej i postępującej globalizacji rynków. W mojej opinii odpowiedź na pytanie o znaczenie/wpływ kapitału intelektualnego na rozwój społeczno-gospodarczy powiatu powinna być wyrazem syntezy wskaźników gospodarczych i społecznych, uzupełniona o wskaźniki ekologiczne (środowiskowe) i przestrzenne (urbanistyczne), które wspierają podnoszenie jakości życia mieszkańców gmin i powiatów oraz kształtują warunki prowadzenia działalności przez przedsiębiorców.

Właściwe (choć bardzo ogólne) postawienie hipotez badawczych oraz sformułowanie celów badawczych było możliwe dzięki wnikliwej i krytycznej analizie literatury przedmiotu oraz wykorzystaniu wyników dotychczas prowadzonych badań i analiz. Realizacji celów pracy została podporządkowana treść pracy oraz zakres przeprowadzonych badań.

Źródła informacji oraz metody badań:

Praca jest rezultatem rzetelnie przeprowadzonych studiów literaturowych. Doktorantka odwołała się do 476 pozycji zwartych literatury przedmiotu, źródeł internetowych oraz 3 aktów prawnych. Rezultaty pogłębionych studiów literaturowych dostrzec można w całej pracy, począwszy od części teoretycznej jak również w części badawczej. Doktorantka przeprowadziła bardzo szczegółowe studia literaturowe, zwłaszcza w odniesieniu do teorii kapitału intelektualnego w ujęciu mikroekonomicznym i makroekonomicznym, teorii rozwoju lokalnego oraz w zakresie pomiaru efektywności wykorzystania kapitału intelektualnego w rozwoju regionalnym dokonując subiektywnej analizy źródeł teoretycznych.

Na postępowanie badawcze składało się dwie części, część badań ilościowych (wtórnych) i część badań ilościowo-jakościowych (pierwotnych). Badania ilościowe, wtórne przeprowadzono w oparciu o dane statystyczne pozyskane z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego dla wszystkich powiatów w Polsce za 2022 rok. Uwzględniając wskaźniki społeczno-gospodarcze i wskaźniki wykorzystania kapitału intelektualnego dokonano analizy i oceny poziomu efektywności wykorzystania zasobów kapitału intelektualnego w 314 powiatach ziemskich i 66 miastach na prawach powiatu. W ten sposób przygotowano listę rankingową powiatów w Polsce o zróżnicowanej efektywności wykorzystania zasobu kapitału intelektualnego (zał. 2, s.297). Do oceny efektywności wykorzystania kapitału intelektualnego w powiatach wykorzystano analizę statystyczną, obejmującą min. analizę korelacji, metodę wzorca rozwoju oraz metodę DEA (*Data Envelopment Analysis*). Metoda DEA jest od kilkunastu lat coraz częściej wymieniana w literaturze i stosowana do pomiaru i oceny efektywności instytucji i przedsiębiorstw, stąd też wykorzystanie jej przez Doktorantkę na potrzeby badań w niniejszej pracy uważam za zasadne.

W części drugiej postępowania badawczego przygotowano narządzie pomiarowe, formularz ankietowy i przeprowadzono badania w 10 powiatach o skrajnych poziomach wykorzystania kapitału intelektualnego, w 5 powiatach z najwyższym wskaźnikiem i w 5 powiatach z najniższym wskaźnikiem wykorzystania kapitału intelektualnego. Moją wątpliwość budzi potraktowanie wszystkich powiatów w ten sam sposób, nie uwzględniając dysproporcji potencjałów poszczególnych powiatów, tych o charakterze wiejskim, peryferyjnym, o monofunkcyjnej strukturze gospodarki, zwykle opartej o rolnictwo a miastami na prawach powiatu, często dużymi ośrodkami o charakterze centralnym, pełniących zróżnicowane funkcje administracyjne, o zróżnicowanej sektorowo gospodarce,

dużej liczbie mieszkańców i istotnym potencjale rozwojowym. W pracy nie ma charakterystyki wybranych do badań powiatów, nie ma więc odniesienia do wielkości populacji badanych jednostek, położenia geograficznego, specyfiki gospodarki lokalnej, warunków inwestycyjnych czy też walorów środowiskowych. Dobór celowy powiatów do próby oparty jest tylko i wyłącznie na liście rankingowej, nie ma uzasadnienia dlaczego akurat wybrano po pięć powiatów, o skrajnych wynikach analizy statystycznej, skoro w całej grupie powiatów jest łącznie 380 (w tym ziemskie i miasta na prawach powiatu) o dużym zróżnicowaniu pod wieloma względami. Uwzględniając podział administracyjny w Polsce można było wybrać po dwa powiaty z każdego województwa, o najwyższych i najniższych wskaźnikach wykorzystania kapitału intelektualnego, biorąc pod uwagę powiaty ziemskie, o porównywalnych parametrach szczegółowych charakterystyk. W wybranych 10 powiatach Doktorantka przeprowadziła badania ankietowe wśród 100 respondentów w każdym powiecie. Dobór respondentów do badań jest niejasny, nie wiadomo ilu w badanej próbie było mieszkańców badanych powiatów, a ilu przedstawicieli władz samorządowych (powiatowych, gminnych) czy też przedstawicieli organizacji pozarządowych w poszczególnych powiatach (przedstawiona w rozdziale piątym s.149 charakterystyka jest bardzo ogólna). Czy wszystkie powiaty miały ten sam rozkład próby? Brak opisu próby badawczej uniemożliwia ocenę np. cech demograficznych respondentów, względem aktywności zawodowej czy wykształcenia w badanych jednostkach. Przedstawiony w pracy schemat postępowania badawczego opiera się na pięciu etapach (s.17-19), od przygotowania metodologii badawczej, poprzez studium teoretyczne, analizę literatury badania, po wnioski i rekomendacje. Badania bezpośrednie przeprowadzono w okresie 07-12.2023.

Należy zwrócić uwagę, że Doktorantka wykorzystała zróżnicowane metody analizy danych, co przekłada się na wartość merytoryczną pracy, co pragnę szczególnie podkreślić i pozytywnie ocenić. Stwierdzam również, że Doktorantka prawidłowo uzasadniła przyjęcie określonej procedury badawczej oraz wykazała się dobrą znajomością warsztatu badawczego. Stwierdzam jednocześnie, że zabrakło w pracy szczegółowego opisu doboru próby badawczej i charakterystyki respondentów. Dobór źródeł informacji i metod badawczych z perspektywy postawionych celów pracy oceniam pozytywnie.

Struktura pracy i podział treści. Zawartość merytoryczna pracy:

Struktura pracy jest konsekwencją przyjętych celów oraz sformułowanych hipotez badawczych. Praca składa się z wstępu, siedmiu rozdziałów, podsumowania wraz z wnioskami oraz bibliografii, spisu rysunków, tabel i aneksu. Prawidłowo dokonano podziału

treści pomiędzy poszczególne rozdziały pracy. We wstępie Doktorantka uzasadniła wybór podjętego tematu i przedstawiła syntetycznie strukturę pracy. W mojej opinii we wstępie zabrakło określenia celu i zakresu pracy, prezentacji hipotez badawczych i krótkiego przedstawienia wykorzystanych metod badawczych. W rozdziale pierwszym, zatytułowanym: *Zagadnienia wstępne*, Doktorantka szczegółowo uzasadniła wybór podjętego tematu, przedstawiła cele pracy i hipotezy badawcze, zakres pracy oraz procedurę badawczą, wskazując na wykorzystane metody badań i analiz. W tej części pracy Doktorantka szczegółowo scharakteryzowała zawartość formularza ankietowego, wykorzystanego do badań bezpośrednich w 10 wybranych powiatach. Formularz jest bardzo obszerny, zawiera 114 pytań, w tym: 25 pytań dotyczących kapitału ludzkiego, 22 pytania o kapitał społeczny w powiatach, 20 pytań o kapitał relacji, 30 pytań o kapitał strukturalny i 17 pytań dotyczących oceny rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu (załącznik 1 w aneksie). Zakres pracy rozumiany w sposób kompleksowy, jako zakres podmiotowy, przedmiotowy, przestrzenny i czasowy potraktowano w sposób bardzo syntetyczny. Należałoby szerzej opisać zakres podmiotowy (w tym wybór powiatów gdzie prowadzono badania bezpośrednie) i przedmiotowy (kapitał intelektualny – w rozumieniu zasobu wspierającego rozwój społeczno –gospodarczy powiatu).

W rozdziale drugim, pt. *Kapitał intelektualny jako nieobserwowalne zjawisko złożone* Doktorantka dokonała krytycznego, pogłębionego przeglądu literatury przedmiotu, systematyzacji pojęć związanych z kapitałem intelektualnym w ujęciu mikro i makroekonomicznym, przedstawiła modele kapitału intelektualnego regionu i wskazała na dotychczasowe badania w tym obszarze. Wskazała na interdyscyplinarny charakter pojęcia i przytoczyła szereg definicji rożnych autorów, przedstawicieli różnych dyscyplin naukowych. W części końcowej rozdziału znalazło się syntetyczne podsumowanie prezentowanych treści.

Rozdział trzeci, *Efektywność wykorzystania kapitału intelektualnego regionu* wyjaśnia istotę pomiaru efektywności, wskazuje na bariery i ograniczenia wykorzystania kapitału intelektualnego w regionie, prezentuje wybrane narzędzia i metody oceny efektywności, ze szczególnym uwzględnieniem metody DEA, z powodzeniem wykorzystywanej w badaniach w sektorze publicznym.

Rozdział czwarty, pt. *Rozwój lokalny w ujęciu teoretycznym i praktycznym,* stanowi przegląd klasycznych i współczesnych teorii rozwoju lokalnego, regionalnego. W tej części pracy Doktorantka zidentyfikowała podstawowe determinanty rozwoju społeczno-gospodarczego w ujęciu regionalnym, wskazując na najczęściej stosowane i wykorzystywane wskaźniki i metody oceny rozwoju. Kapitał intelektualny traktowany coraz częściej jako

kluczowy czynnik/zasób wspierający rozwój regionu, wzmacniający jego konkurencyjność i odporność, a także jako ważne narzędzie polityki lokalnej i regionalnej.

Rozdział piąty: *Charakterystyka obiektów badawczych* – nieprecyzyjnie oddaje zawartość treści. W tej części pracy Doktorantka przedstawiła powiat w strukturze administracji samorządowej w Polsce, wskazując na podstawowe charakterystyki powiatów ziemskich oraz grodzkich (miast na prawach powiatu). Miasta na prawach powiatu (powiaty grodzkie) – ze względu na swą specyfikę nie są powiatami w tradycyjnym sensie, są to jednostki samorządu terytorialnego, które wykonują zadania powiatu, ale zachowują formę prawną gminy miejskiej. Analizy społeczno-ekonomiczne powiatów prowadzone w tak zróżnicowanym zbiorze jednostek wskazują przede wszystkim na dysproporcje w ich rozwoju, stąd też lepszym wyborem byłoby badanie i porównywanie jednostek podobnych pod względem wielkości i potencjału. Jak wskazują aktualne analizy Wskaźnika Aktywności Rozwojowej Samorządów (WARS)[1], najgorzej swoje możliwości rozwoju oceniają powiaty i gminy wiejskie, natomiast najlepiej województwa oraz miasta na prawach powiatu.

Przedstawiona w rozdziale charakterystyka respondentów badań bezpośrednich opracowana jest bardzo ogólnie. Wskazano, że wykorzystując metodę DEA, zbadano poziom efektywności wykorzystania kapitału intelektualnego w powiatach, do próby zakwalifikowano powiaty o najniższym (powiaty: puławski, bełchatowski, siemiatycki, wysokomazowiecki i miasto Żory) i najwyższym (powiaty: gdański, bieruńsko-lędziński, bieszczadzki, kaliski i miasto Chełm) współczynniku. Należałoby tu przedstawić dane liczbowe charakteryzujące wybrane do badań powiaty, ich specyfikę czy też położenie w układzie regionalnym. W sposób bardzo ogólny potraktowano opis grupy respondentów, sygnalizując jedynie rozkład próby: według płci, wieku, wykształcenia dla całego zbioru powiatów, podobnie jak rozkład badanych kategorii respondentów, wskazując na 51% mieszkańców powiatów, 16 %– działaczy społecznych (co to oznacza?), 15 % radnych, 11% przedstawicieli organizacji pozarządowych i 7% przedstawicieli władz lokalnych. Czy w każdym powiecie rozkład był jednakowy? Brakuje w tej części pracy szczegółowego przedstawienia próby badawczej i sposobu jej doboru.

W części końcowej rozdziału zabrakło syntetycznego podsumowania prezentowanych treści.

Rozdział szósty, pt. *Efektywność wykorzystania kapitału intelektualnego* można byłoby doprecyzować *w powiatach w Polsce*. Analizę przeprowadzono metodą DEA dla

---

[1] Syntetyczny Wskaźnik Aktywności Rozwojowej Samorządów (WARS) – opracowany przez badaczy z SGH w Warszawie służy do monitorowania procesów rozwoju społeczno-gospodarczego gmin i powiatów w Polsce.

wszystkich powiatów w roku 2022, stosując 10 zmiennych, 7 wejściowych i 3 wyjściowe (s.153). Wskazano na zróżnicowanie efektywności kapitału intelektualnego w powiatach grodzkich i ziemskich, co przekłada się na możliwości ich rozwoju społeczno-gospodarczego. Wyniki tych analiz są bardzo uogólnione, zagregowane i nie uprawniają do daleko idących wniosków, które pojawiają się w pracy. W tej części pracy dokonano uporządkowania badanych powiatów metodą wzorca rozwoju, co może być użytecznym narzędziem do dalszych badań regionalnych i na poziomie lokalnym. Należałoby jednak bardziej precyzyjnie opisywać wyniki analiz i tytuły tabel (np. *s.167 Tabela 6.5: Miara rozwoju - najlepsze powiaty, s.168 Tabela 6.6: Miara rozwoju - najgorsze powiaty*, co to konkretnie oznacza?). W części końcowej rozdziału zabrakło syntetycznego podsumowania prezentowanych treści.

Ostatni rozdział pracy, pt. *Wykorzystanie kapitału intelektualnego na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego powiatów w opinii respondentów* prezentuje szczegółowe wyniki badania ankietowego prowadzonego w 10 wybranych powiatach wśród mieszkańców, przedstawicieli władz lokalnych i organizacji pozarządowych. W podrozdziale 7.1 pt. *Opis zastosowanego narzędzia badawczego* Doktorantka przedstawiła wykaz zróżnicowanych podejść a raczej ocen zasobu kapitału intelektualnego w badaniach różnych autorów, co moim zdaniem jest zbędne w tej części pracy. Dodatkowo, oceny te są bardzo subiektywne np. N. Bontis (2004): Mieszkańcy powiatu charakteryzują się niskim/zerowym poziomem analfabetyzmu czy np. Ł. Jabłoński (2021): Mieszkańcy powiatu charakteryzują się wysokim poziomem obsługi…co to oznacza?, w jakim celu przytoczono te subiektywne, jednostkowe oceny?? Ten sam schemat postępowania – czyli przytaczania pojedynczych ocen zastosowano w dalszej części podrozdziału, w odniesieniu do pomiaru kapitału społecznego, strukturalnego i kapitału rozwoju. Tytuły tabel 7.1;7.2;7.3 i 7.4 – Wybrane podejścia badawcze w zakresie (…) są w istocie pojedynczymi, subiektywnymi ocenami, być może cząstkowymi wynikami prowadzonych przez wymienionych autorów badań (np. s.175: M. Wosiek (2012): Na terenie powiatu czuję się bezpiecznie – w jakim powiecie, kto? kiedy?). W części opisu badań bezpośrednich w wybranych 10 powiatach interpretacja wyników jest bardzo ogólna np. ocena kapitału intelektualnego, wyróżniono składowe: wszystkie powiaty, powiaty z najwyższą i najniższą efektywnością (s.184), brakuje identyfikacji poszczególnych jednostek terytorialnych i szczegółowych ocen respondentów w badanych powiatach. Taki sam sposób opisu badań prezentowany jest w dalszej części tego rozdziału (w odniesieniu do oceny kapitału społecznego, strukturalnego i kapitału rozwoju). Dodatkowo pojawiają się stylistyczne nadinterpretacje wyników min. (s.215: *W powiatach o najniższej efektywności wykorzystania kapitału intelektualnego kapitał rozwoju jawi się jako względnie*

niedorozwinięty i mało skuteczny w generowaniu impulsów wzrostu). W bardziej szczegółowy sposób Doktorantka opisała wyniki w części dotyczącej rozwoju społeczno - gospodarczego powiatów.

Wyniki badań przedstawione w pracy mogą być użyteczne dla władz jednostek powiatowych, dla przedsiębiorców i potencjalnych inwestorów. Badania statystyczne były prowadzone dla wszystkich powiatów i przedstawiają dane z roku 2022 a wyniki badań bezpośrednich dotyczą jedynie 10 powiatów, mają raczej charakter eksploracyjny i wymagają dalszych, pogłębionych analiz.

W części *Podsumowanie i wnioski* Doktorantka dokonała weryfikacji hipotez badawczych, syntezy wyników badań i wskazała na konieczność kontynuacji pogłębionych badań i analiz w tym zakresie.

Na podstawie lektury przedstawionej do recenzji pracy pragnę zadać Doktorantce pytania:

1. Jak polityka publiczna/społeczna może być wykorzystana do wspierania najsłabszych społecznie powiatów w Polsce?
2. Jakie instrumenty formalne (administracyjne) mogą wykorzystać władze powiatów w celu wzmacniania kapitału intelektualnego w lokalnej strukturze społecznej?
3. Jak monitorować potencjał wykorzystania zasobów intelektualnych w powiatach i jego wpływ na zmiany w rozwoju społeczno-gospodarczym?
4. Jakie zmiany w rozwoju społeczno-gospodarczym powiatów, szczególnie tych o charakterze wiejskim (powiaty ziemskie) mogą wywołać procesy demograficzne - starzenie się społeczeństwa i migracje (np. do większych ośrodków)?

Formalna strona pracy:

Praca została przygotowana w sposób rzetelny. Strona formalna nie budzi zastrzeżeń. Drobne uchybienia dotyczą przede wszystkim błędów stylistycznych, literowych oraz interpunkcji. Treści prezentowane są w sposób komunikatywny i przejrzysty. Należy też docenić wykorzystanie przez Doktorantkę form graficznych prezentujących wybrane charakterystyki powiatów w Polsce.

Drobne uwagi zgłoszone do tej części recenzji to swego rodzaju wskazówki dotyczące dalszych prac Doktorantki:

- używanie w swobodny sposób różnych pojęć i traktowanie ich tożsamo: rozwój lokalny i rozwój regionalny. Jeśli używane pojęcia rozumiane są jako tożsame, należy to wyjaśnić na początku pracy, natomiast rozwój regionalny dotyczy zazwyczaj województw i posiada swoją specyfikę. Należałoby też

wyeliminować z pracy sformułowania niejednoznaczne typu: *Rozwój lokalny na skalę krajową i międzynarodową zależy od sytuacji i kondycji społeczności (s.130).*

- błędy stylistyczne, np. używanie sformułowań (s.131) zasób składa się z określonych *podzasobów*?? zamiast komponentów, lub też: *interpretacja społeczności jako czasownika, a nie rzeczownika*..(s.134)
- nieprecyzyjne nazwy rysunków i tabel (np. 7.1-7.4, opisano jako wybrane podejścia badawcze a przedstawiono wybrane oceny autorskie lub pochodzące z badań poszczególnych autorów; brak nagłówków tabel (np. aneks, ranking powiatów s. 298 i dalsze),
- w formularzu ankietowym pytania mają charakter sugerujący, typu: *Mieszkańcy powiatu są pracowici, Mieszkańcy powiatu są przedsiębiorczy, Na terenie powiatu niema problemu z patologicznymi zachowaniami wśród dzieci i młodzieży,* itd. lepszym rozwiązaniem byłoby wskazanie obiektywnych pytań, typu: proszę ocenić w skali np.1-5, zasoby intelektualne (ludzkie) w powiecie według wybranych kategorii: przedsiębiorczość, pracowitość, skłonność do edukacji, itp.
- we wstępie błędnie wskazano na sześć a nie siedem rozdziałów pracy (s.8).

Ostateczna konkluzja:

Rozprawa doktorska mgr Edyty Skarzyńskiej pt.: „Oddziaływanie kapitału intelektualnego na lokalny rozwój społeczno-gospodarczy" napisana pod kierunkiem naukowym Prof. dr hab. inż. Joanny Paliszkiewicz oraz promotora pomocniczego dra inż. Sławomira Jarka, stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego odnoszącego się do rozpoznania wpływu kapitału intelektualnego na rozwój społeczno-gospodarczy powiatów w Polsce. Doktorantka posiada dobre przygotowanie merytoryczne do prowadzenia prac naukowo-badawczych.

Na podstawie lektury pracy doktorskiej mgr Edyty Skarzyńskiej pt. „Oddziaływanie kapitału intelektualnego na lokalny rozwój społeczno-gospodarczy" stwierdzam, że recenzowana praca spełnia wymagania stawiane przez obowiązujące prawo i zasługuje na pozytywną ocenę.

Wnoszę zatem o dopuszczenie mgr Edyty Skarzyńskiej do publicznej obrony.

Warszawa 06.09.2025

Małgorzata Trandula

RPW/24627/2025 N
Data:2025-09-16

KANCELARIA GŁÓWNA SGGW
2025 -09- 16
WPŁYNĘŁO DNIA -4-

R
(00)659007734591682422
(00)659007734591682422

2024

Poczta Polska
Opłata pobrana 11 zł 00 gr

WARSZAWA
15092025
UW

PRIORYTET

Biuro Obsługi Nauki
ul. Nowoursynowska 166, budyn. 2 (podw.
02-787 Warszawa
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego
w Warszawie